

Schaapjes tellen van 3200 jaar geleden

Hoe komt een jongen uit het Zuid-Hollandse dorpje Kedicem ertoe aan de universiteit van Kreta te gaan studeren? Waarom besluit hij daar een proefschrift te schrijven over de uitspraak van het Myceens – een Grieks dialect dat we alleen kennen van meer dan drieduizend jaar oude kleitabletten? En waarom keert hij uiteindelijk terug naar Nederland om er college te geven aan een handjevol studenten aan de Universiteit van Amsterdam, de enige opleiding Nieuwgrieks die er in Nederland is?

Toeval speelt een belangrijke rol in het leven van Jeroen Vis (30). Hij leerde als zestienjarige Nieuwgrieks omdat een klasgenootje een Griekse vader had. Vis kwam zo in contact met de Griekse gemeenschap van Gorinchem, en volgde een cursus. Omdat hij dacht dat je van Nieuwgrieks alleen niet kon leven, besloot hij klassieke talen te gaan studeren in Nijmegen. “Dan kon ik in ieder geval leraar worden.” Wel volgde hij aan de Universiteit van Amsterdam ook veel vakken bij Nieuwgrieks. “Die taal heeft tenminste levende sprekers.” Bovendien kon Vis een jaar naar Kreta omdat de universiteit daar een uitwisselingsovereenkomst had met Nijmegen.

■ KLEITABLETTEN

Na zijn studie kreeg Vis een baan op een middelbare school in Gorinchem. Toen hij merkte dat hij niet voor het leeraarschap in de wieg gelegd was, gooide hij het over een andere boeg en nam hij opnieuw contact op met de universiteit van Kreta. Het bleek mogelijk om een beurs te krijgen om daar een proefschrift te schrijven.

Zo bracht Vis de periode tussen 2003 en 2007 door in het stadje Rethymnon. Hij leerde er vloeiend Nieuwgrieks spreken en omdat het oude Grieks toch ook bleef trekken, verdiepte hij zich als onderzoeker juist in het Myceens. Dat is een dialect dat ongeveer 3200 jaar geleden werd gesproken, zeker vijfhonderd jaar voor Homerus.

Veel is er niet bekend over die taal. Alle gegevens die we hebben, zijn opgetekend op ongeveer zeventuizend, vaak gebarsten of gebroken kleitabletten die

Jeroen Vis, onderzoeker van het Myceens, een ruim drieduizend jaar oud Grieks dialect.

worden gebruikt voor de administratie van koninklijke paleizen. Men legde die tabletten aan het eind van het jaar in water te week zodat ze in het nieuwe jaar opnieuw gebruikt konden worden. Alleen als een paleis in brand raakte, werden de tabletten onbedoeld gebakken en dus bewaard – en doordat dat inderdaad gebeurde, weten we nog iets van het Myceens. De belangrijkste vindplaatsen zijn Pylos, op de Peloponnesus, en Knossos, op Kreta. Interessante lectuur is het niet, zegt Vis: “Het gaat erover hoeveel schapen er zijn, wie de eigenaar is, en wie de herder. Ik zat voor mijn onderzoek soms avondenlang schapjes te tellen.”

■ SPAANS LEREN

Wie het Myceens wil bestuderen, moet zich het Lineair B eigen maken, een

schriftvorm die pas in 1953 ontcijferd is. Overigens was dit schrift oorspronkelijk niet voor het Grieks bedoeld, maar voor een heel andere, nog niet ontcijferde taal. Het Myceense dialect werd daarom enigszins vervormd weergegeven: alsof je het Nederlands met Japanse karakters probeert te schrijven.

Wereldwijd zijn er slechts enkele, vaak oudere, onderzoekers die het Myceens goed kennen. Door een samenloop van omstandigheden zijn veel van hen Spaanstalig. Om zijn onderzoek naar dit oude Griekse dialect goed te kunnen uitvoeren, moest Vis dus ook Spaans leren.

Vis besloot al die moeilijkheden te overwinnen, omdat hij zag dat hij nog iets aan de kennis van het Myceens kon bijdragen. Hij had namelijk het inzicht dat allerlei eigenaardigheden van die

taal uiteindelijk helemaal niet zo eigenaardig zijn – dat ze zich ook in andere talen voordoen. Vis: “In het Myceens vind je bijvoorbeeld geen lettergrepen zoals *jie* of *woe*, terwijl de taal wel andere lettergrepen heeft die met *j* en *w* beginnen, of op *ie* en *oe* eindigen. Dat wordt altijd als een toevallige eigenaardigheid van het Myceens beschouwd, maar ik denk dat er meer achter zit.” Het Mandarijnchinees heeft die lettergrepen bijvoorbeeld allebei ook niet, en in het Nederlands ontbreken in ieder geval de woorden die met *jie* beginnen. Dat komt misschien doordat de *j* en de *ie*-klank te veel op elkaar lijken, net als de *w* en de *oe*: het is niet prettig om twee zo veel op elkaar gelijkende klanken snel achter elkaar te maken, of je nu een Chinees, een Nederlander of een Griek uit de tijd voor Homerus bent.

■ BIJVAK

Sinds januari 2007 woont Vis weer in Nederland. “Ik wilde niet aan een Griekse universiteit werken”, zegt hij.

Vis besloot alle moeilijkheden te overwinnen, omdat hij zag dat hij nog iets aan de kennis van het Myceens kon bijdragen.

“Al is het maar omdat het werken je er bijna onmogelijk wordt gemaakt doordat studenten om het minste of geringste de universiteit bezetten.” Gelukkig kon hij een tijdelijke baan vinden bij de vakgroep Nieuwgrieks aan de Universiteit van Amsterdam.

Die vakgroep kampt met problemen: er zijn maar weinig studenten. Het afgelopen academisch jaar was er maar één Nederlandse student die zich voltijds op het Nieuwgrieks wilde storten. Er waren wel meer deeltijdstudenten die colleges volgen om de taal te leren, bijvoorbeeld als bijvak bij een opleiding Europese Studies. “De belangstelling

voor alle vreemde talen neemt af”, zegt Vis. “Engels en Spaans zijn de enige talenstudies die hier in Amsterdam nog voldoende studenten trekken.”

Vis probeert het probleem op een originele manier op te lossen: door Griekse studenten naar Amsterdam te halen om hier Grieks te studeren. Met verschillende universiteiten in Griekenland heeft hij al contacten gelegd. Dankzij zijn gespecialiseerde kennis en zijn voortreffelijke beheersing van de taal ontstaat er ooit misschien een paradoxale situatie: dat er meer Griekse studenten in Amsterdam Grieks studeren dan Nederlandse studenten in Griekenland. ■

Het mooiste woord van ...

Bart Moeyaert

Méér nog dan een ochtendzoen heb ik 's ochtends durf van node. Dan aarzel ik rechtop in bed, en bedenk dat het woord *dapper* vaker in mijn dagboek voorkomt dan bijvoorbeeld *ja* of *het*. Mij vraagt het durf om weer aan de dag te beginnen. Ik weet dat ik in de komende uren niet zal kunnen ontsnappen aan een gesprek dat begint met de standaardvraag ‘hoegaatut?’, en waarschijnlijk zal er wel weer iemand over het weerbericht beginnen, en ik mag hopen dat er vandaag uit armoe geen moppen zullen worden getapt. Omdat ik van nature weinig lawaai maak, moet ik dapper zijn om de regels van de mondelinge communicatie aan te kunnen.

Sowieso zijn andere mensen altijd gevaarlijk, dat heeft Sartre al op zijn manier gezegd, en dát we allemaal fun-

damenteel eenzaam zijn, dat komt van weer een andere denker. Zelf zit ik er soms wel mee, met die wijsheden, zeker op donkere dagen, maar ik heb geleerd dat ik niet alleen moet nadenken over de zin der dingen, maar ook een beetje zin moet hebben in de dingen. Dat lukt me de laatste jaren steeds beter, en dat is alleen dankzij het woordje *dapper*, dat intussen het vriendelijkste woord van mijn leven is.

Ik kreeg het als kind – de jongste van zeven jongens – al mee in de vorm van Klein Duimpje, die weliswaar klein, maar ook voor geen kleintje vervaard was. Mijn onbekende held van toen ik acht was, Pietertje Brom uit een onbekend boek van ene J.P. Baljé, was ook al zo dapper. Het toeval wil dat hij in dat boek, dat ik altijd heb bijgehouden, net als Klein Duimpje laarzen draagt, maar

deze keer om door de overstroomde straat te struinen.

Als bang kind moest ik vaak dapper zijn, en de kindertijd is de belangrijkste tijd, niemand kan me van het tegendeel overtuigen, dus juist daarom denk ik dat het woordje *dapper* toen mijn mooiste woord is geworden. Het woord *moed* vind ik niks, het is een machowoord voor helden. Ik hou het op *dapper*. Dat is tenminste eens een woord voor mensen, want volgens mij zit iedereen 's ochtends rechtop in bed. Iedereen wil domweg gelukkig zijn in de Dapperstraat. Iedereen moet op een bepaald moment z'n bed uit komen. ■

Bart Moeyaert (1964) is stadsdichter van Antwerpen, en won met zijn jeugdboeken onder meer de Gouden Uil, de Woutertje Pieterse Prijs en een Zilveren Griffel.